

A PESTI VIGADÓ ELMARADT 2020. DECEMBER 16-I BEETHOVEN
SZÜLETÉSNAPI KONCERTJÉRŐL¹

L. van Beethoven és Liszt Ferenc

I.

Kalmár András: Hölgyeim és uraim, 250 évvel ezelőtt december 16-án született Ludwig van Beethoven, és a vendégem Szőnyiné Szerző Katalin zenetörténész, üdvözlöm, Katalin.

Szerző Katalin: Én is üdvözlöm Önt szeretettel a hallgatókkal együtt.

KA: 2021. december 16-án lett volna egy fantasztikus koncert a Pesti Vigadóban. Medveczky Ádám vezényelt volna a Zuglói Filharmonikusok, remek szólisták és két kórus élén Beethoven-műveket. Sajnos erre most a járvány miatt nem kerülhet sor, de

¹ A műsor elhangzott 2020. november 26-án a KULTÚRPART rovatában.

reméljük, hogy hamarosan azért élvezhetjük ezt az ígéretes hangversenyt. Beszélgezzünk mindezek ellenére egy kicsit Beethovenről. Szerintem mindenki tudja azt, hogy neki nagyon sok magyarországi kötődése volt, hiszen sokat játszott Budán, Martonvásárra járt udvarolni a Brunszvik-lányokhoz, és nagyon sok szállal kötődött hozzá Liszt. Tulajdonképpen röviden össze tudná foglalni, hogy mi az ő zenei jelentősége? Gondolom, hogy nagyon sokan, a mai fiatalok, keveset tudnak róla.

SzK: Ez a 250. születési évforduló az egész művelt világ számára azt jelentette volna, hogy visszamegyünk egy olyan forráshoz, egy olyan embertípushoz, mely a 18. század végéről emelkedik ki, mint Hérosz, mint mintaadó ember, aki a világ összes nehézségével megharcolt. Az előbb Szabolcsi Bence örök érvényű Beethoven-kötetét olvastam, és ő csodálatos szavakkal méltatta, hogy az a lángelme, aki 1770. december 17-én lett bejegyezve a keresztelői anyakönyvbe, de valószínűleg 16-án született a Rajna mellett Bonnban, még hozzá a Rheingasse 934-es számú házban, azaz egy Rajnáról elnevezett utcában, már gyermekkorától kötődött a Rajnához, és ez a természeti élmény gyermekkorától kezdve életének egyik fő motívuma maradt. A Rajnától, Bonnból azután eljutott Bécsbe, a Duna partjára, tehát ez a két nagy folyam és ez a tájélmény, ami a Rajna partja, meg a Duna partja között őt hatásként a 18. század utolsó évtizedeiben érte, ez meghatározó volt. Közben képzeljük el mögé az akkori történelmi tablót, a francia forradalom korát, a napóleoni háborúkat és Bécset majd, ahova azután a bécsi klasszicizmus betetőzéseként eljut!

Mi most itt egy olyan történelmi hangversenyre készültünk, amely két nagy lángelme, Liszt Ferenc, a mi Liszt Ferencünk, és Beethoven közös ünnepe lett volna! Felidéztük volna, hogy 150 évvel ezelőtt, 1870. december 16-án a Pesti Vigadóban volt egy olyan hangverseny – az egész Udvar jelenlétében, Ferenc József és Albrecht főherceg, főhercegek, főhercegnék tisztelték meg jelenlétükkel az ünnepélyt –, ahol Liszt Ferenc a 100 éve született Beethovennek szentelt kantátát mutatott be a saját vezényletével! (*Kantate zur Säkular-feier Beethovens für Soli, Chor und Orchester, Searle 68*) Még pedig óriási zenekarral, kórusokkal, Budapest főváros nagy kórusaival és az akkori legkiválóbb magyar szólistákkal! Ezt a művet nagyon-nagyon régen játszották Budapesten, 1952-ben tudunk egyetlen Forrai Miklós által vezényelt előadásról, és előtte, utána az 1870-es előadásnak semmiféle történelmi hangversenyen nincs emléke a magyar zenei közéletben.

KA: Valóban? De ez hogy lehet?

SzK: Azt hiszem, hogy ennek a műnek az előadása igen nagy előkészületeket kíván. Azon kívül nagyon hamar ráragasztották azt, hogy „alkalmi mű”, ami azt sugallja, hogy egy Beethoven-évfordulóhoz köthető mutatós darabról van szó, de nem a zeneszerző egyik fő műve. Pedig ahogy most itt a kottákat tanulmányoztuk, kiderült, hogy olyan műről van szó, mely Liszt életművében központi helyet foglal el. A

kihívás, hogy Beethoven tiszteletére – egy korábbi fiatalkori kantáta után immár másodszor – a zeneszerző nagyszabású művet hozzon létre, grandiózus zenekari, énekkari és szólista apparátus igénybevételére sarkallta. A darab előadása tehát nem nagyon olcsó, 45 perc az időtartama, és vannak a darabnak olyan nehézségei, melyek miatt a mű jó megvalósításához a legkiválóbb művészi erők, pénzügyi eszközök és komoly erkölcsi támogatás is kell. Nem mellékes, hogy óriási előadói apparátusa miatt a mű *helyigénye* is tekintélyes. A korabeli beszámolókból úgy tudjuk, hogy amikor az eredeti hangverseny, a Beethoven centenáriumi díszhangverseny 1870. december 16-án a Vigadóban lezajlott, akkor a sajtó képviselői több száz fős előadói apparátusról számoltak be.

KA: Fantasztikus.

SzK: És a nagytermet és a kistermet is megtöltötte a közönség. Tehát most elég sokáig a mi közreműködőink is gondolkodtak azon, hogy a Pesti Vigadó mai előadási lehetőségei elegendőek lesznek-e ennek a nagyméretű apparátusnak a befogadására.

KA: Katalin, hadd kérdezzek valamit, csak hogy legyen valami viszonyítási alapunk, hogy körülbelül egy szimfonikus zenekar hány fő?

SzK: Ez koronként változó. Haydn 17-20 fős zenekarral dolgozott még Eszterházában, de a párizsi, londoni szimfóniáknál már 50 fős zenekarokban gondolkozhatott. A romantika korában Liszt három fuvola, két oboa, két klarinét, két fagott, négy kürt szerepeltetését írja elő, tehát a vonósokhoz az ütőhangszerekkel együtt 17 kiegészítőt kell majd hívnia a játszó zenekarnak! Ez egy minimum 80 fős nagyromantikus zenekar, plusz a kórus!

KA: Elképesztő. Erre a sok hangszerre egyébként a megnövelt hangerő miatt volt szükség? Hiszen akkor még nem tudták ezt erősíteni. Vagy egyszerűen ennek művészi okai vannak?

SzK: Ennek művészi okai vannak. Ez egy nagyszabású két részes kantáta,² melynek első részében megszólal Beethoven Op. 97-es B-dúr zongorás triójának egyik himnikus témája, és annak a Liszt által történő zenekari variációi. Majd utána jön egy szöveges, világi kantáta, az Eroica kezdő hősi témájával átszöve, Adolf Stern és egy Ferdinand Gregorovius nevű szerzőnek a szövegére. A szöveg központi motívuma a Rajna, amely ragyogó és „jégcsillámú”, és a hullámok között egyszer csak megjelenik egy öregember, egy agg próféta, aki megjósolja, hogy itt valami különös fénylő látogató jelenik meg a színen: Valaki érkezni fog. Tehát, mint ahogy egy

² Lásd: Legány Dezső: Liszt Ferenc Magyarországon, 1869-1873. Budapest, Zeneműkiadó, 1976, 65-69.

istenség érkezését a földre a különböző népek legendái meg szokták jósolni, a Rajna német folyamnak a partjairól elindul egy nagy liszti látomás, egy álom. „Halljátok ezt a dallamot?” – kérdezi az egyik kóruszereplő, nem harangzúgást hallunk, hanem éneket, és valami csodálatos, sugárzó kép közeledik a mennybolton. Vajon kinek az érkezését jósolhatja meg a prófécia? Feltűnik mindjárt a kantáta kezdetén egy égi csillagkép, és azt érzi a hallgató, hogy itt egy küldetésben, titkos küldetésben járó ember érkezik a világra. De nem akármilyen ember, szinte egy istenség. Akinek a megjelenésével egy ősi legenda kel életre, és megszületik egy szellem, mely érti a menny hangját, és az Istenét, aki őt kiválasztotta. A „Kiválasztott” dallamaiban pedig meg fog majd szólalni a próféta és az örök Ige.

Az a csodálatos ebben a szövegben, melyet Kaczmarczyk Adrienne kiváló nyersfordításában tanulmányozhattunk (lásd.: II. fejezet. A szerk. megj.), hogy ha az ember végignézi a motívumait, a szimfónia műfaját fogja majd ez az isten, ez a titán beteljesíteni, és a Rajna folyama mindvégig ott zúg a háttérben. Megszületik a génusz, aki előtt mindenkinek meg kell hajolnia: végre feljött ez a csillag, és megadatott nekünk Beethoven, üdv Beethoven! Ez az utolsó éljenzés, a kóruson és a szólókon felharsanó magasztos zárómondat!

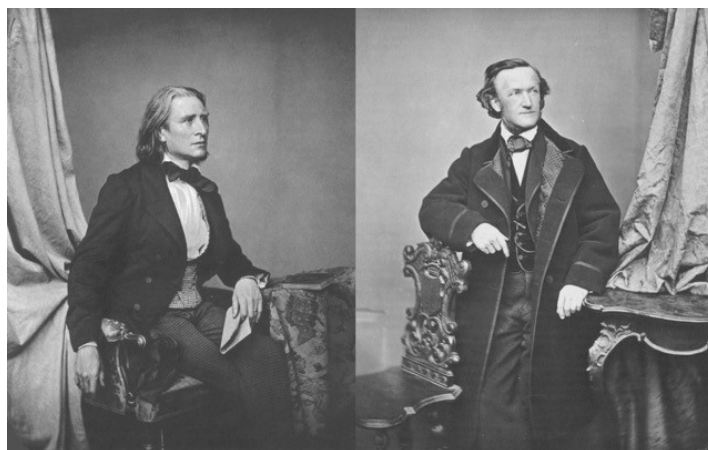
„...Liszt, amikor a pályáján elindult, Beethoven csókjával a homlokán indult el az életútján.”

A Nemzeti Zenede 1873. évi emléklapja nyomán (Liszt Múzeum, Budapest)

Ha az ember ezt a kantátát végigolvassa, és visszaköveti a Liszt-életműben, hogy mi minden volt itt a háttérben, akkor bizony eljutunk odáig, hogy Liszt, amikor a pályáján elindult, Beethoven csókjával a homlokán indult el az életútján. Ezt a beethoveni csókról szóló legendát sokan vitatják ma. Azután rábukkan az ember egy

Liszt-levélre³, amelyet 1875-ben egy tanítványának írt, és megtaláljuk, hogy ő 11 éves korában (1822-ben) Bécsben Czerny kíséretében meglátogatta Beethovent. Nem hiszem, hogy Lisztnek szüksége lett volna arra, hogy megtévesse a híveit. Ebben a levélben ő egészen világosan elmondja, hogy végigjátszott egy műsort a Mesternek, majd a műsor legvégén Beethoven C-dúr zongoraversenyének első tételét adta elő. A már alig halló Mester megérezte, hogy ez a produkció nem egy csodagyerek átlagos teljesítménye, és annyira meg volt hatódva, hogy homlokon csókolta a kisfiút, és ezt mondta, „Eredj! Szerencsés csillagzat alatt születted, mert sokaknak fogsz örömet és boldogságot adni!”

Ez olyan megható motívum, a csillagzat, amely a kantáta szövegében és zenéjében öt helyen is feltűnik, mind arra utal, hogy Liszt visszaemlékszik erre a beethoveni jóslatra, hogy te szerencsés csillagzat alatt születted. Hát nem gyönyörű? A másik, hogy ő egy Rheingasse/Rajna utcában született, tehát a Rajna, az ős folyam, az egész kantáta központi motívuma!

A két fotót ugyanabban az évben - 1860-ban - készítette a müncheni Hanfstaengl. Liszt mindössze két évvel volt idősebb Wagnernél, annak ellenére, hogy apósa lett.
(wagnerqld.com.au)

KA: Igen, Katalin, hadd kérdezzek most valamit. Említette a Rajnát, hogy Liszt mennyiben vagy mennyire inspirálta Wagnert? Ugye ők kortársak voltak?

SzK: Igen, barátok, kortársak, családtagok, egymás inspirálói voltak. Én bizony azt gondolom itt, hogy mivel 1869. szeptember 22-én volt Münchenben a Rajna kincse ősbemutatója, Liszt műve mintegy válaszként született a tetralógia első darabjára!

KA: Igen, erre, erre próbáltam én is utalni.

SzK: Igen, de a wagneri „Rajna kincse” gondolatvilága a germán pogány

³ Lásd a Weihekuss történetét: Alan Walker: Liszt Ferenc. 1. A virtuóz évek, 1811–1847. Budapest, Zeneműkiadó, 1986, 106-108. o.

mondavilágból eredeztethető, és az alapja az, hogy a megrontott természet, a Rajna aranya, amit ellopnak, a felbomló a világrend és a megromlott természetnek a szimbóluma, amely a negyedik operánál, a Tetralógia utolsó darabjánál már az istenek és a világ legteljesebb pusztulásához vezet el. Ezzel a végletesen pesszimista világképpel szemben, hogyha arra gondolunk, hogy Lisztet ez az 1850-es évek óta formálódó wagneri szövegkönyv, a Ring mélyen megérintette, neki egészen más, vallásos világképe van. Ő azt gondolja, hogy ebből a német legendáriumból, ugyanebből a mesevilágból egy teljesen más, a világ megmentését maga elé kitűző Művész megszületését regéli majd el nekünk. Tehát egy pusztulás szélén álló világot látunk Wagnernél, és ugyanakkor 1870-ben, szinte egy évben vele, Liszt egy másik művel, a Művészet hatalmát hirdető kantátával válaszol. Én azt gondolom, hogy ez egy Wagner látomásával szembeszálló, a teremtett világ megmentéséről szóló párbeszéd művészi ellenpólusa.

KA: Nagyon érdekes.

SzK: Hiszen Liszt értelmezésében a Rajna kincse nem veszett el, a Rajna kincse nála maga Beethoven, aki a Rajna partjáról érkezett közénk, és csodálatos művészetével majd táplálja és megmenti a világot.

KA: Hm.

SzK: Szerintem ez csodálatos.

KA: Gyönyörű, gyönyörű. Gyönyörű, abszolút. Katalin, egy kicsit meséljen még Beethoven magyar kötődéseiről. Beszéltünk Lisztről, ahogy a felfezetőben is említettem, ő nagyon sokat járt erre, meg hát akkoriban ezek a zeneszerzők rettenetesen sokat utaztak. Az, hogy Liszt mennyit utazott, abba belegondolni is szörnyű, meg hogy milyen körülmények között, Szentpétervártól Londonig, de hát Beethoven is – ha nem is olyan hatalmas távolságokban, de - sokat utazott, és előszeretettel járt Pest-Budára, illetve Martonvásárra.

Beethoven „...először 1800. május 7-én járt Budán a Várszínházban, ahol egy Punto nevű kürtművésszel mutatott be egy kamaraművet, ami a legelső emléke a magyarországi tartózkodásának.”

(Jankovics Márton felvétele, , 2020. május)

SzK: Így van. Magyar főúri barátai voltak, Esterházyak, Erdődyek, a Brunszvik-família, a „jó bajuszosok”, így nevezte magyar barátait, és először 1800. május 7-én járt Budán a Várszínházban, ahol egy Punto nevű kürtművésszel mutatott be egy kamaraművet, ami a legelső emléke a magyarországi tartózkodásának. Ha a történelmi Magyarország területében gondolkozunk, akkor a több helyszín közül említsük meg még Alsókorompát is a Felvidéken, ahol Martonvásárhoz hasonlóan szintén a Brunszvik-család vendége volt.

Hadd említsem meg, hogy Martonvásár is, mint a Pesti Vigadó is, évek óta készült erre a Beethoven-évre. Mostanára EU-s pályázatokkal egy csoda született Martonvásáron, amit sajnos a vírus miatt nem tudnak most megmutatni a látogatóknak. Az előbb beszéltem egy kollegával Martonvásárról, és azt mondták, hogy gyönyörű lett a Beethoven-émlékmúzeum, kétszer akkora lett a kiállítási tér, az emlékparkban pedig kaptak egy Ybl Miklós-féle díszkutat, ami a Várkert kioszkból érkezett oda, és az egész kastély megújult.

KA: Hát eddig is csodálatos volt, azért azt el kell mondani. Egy gyöngyszem.

SzK: Gyöngyszem, igen, ahol a felújított kiállítás a Zenetudományi Intézettel közösen megvalósult, már januárban átadták, de sajnos a májusi hangversenyek már elmaradtak. Bízunk benne, hogy jövőre, mint ahogy a mi hangversenyünk is 2021-re, december 15-ére van elhalasztva, meg fog valósulni. Kicsit várni kell rá.

KA: Mint mindenre, igen.

SzK: Az én számomra tulajdonképpen az a gyönyörűség a sok-sok baj és tragédia, és vírusfélelem közepette, hogy ha az ember a maga belső világából az örök értékek felé fordul, rábukkanhat ilyen remekművekre, mint például ez a Liszt-kantáta is. Most két vagy három napja találták meg például a Széchényi Könyvtárban zeneműtári kollégáim azt az Ábrányi Kornél által kiadott emlékkönyvet, melyet az 1870-es pesti bemutatóra kiadtak. Ebben a könyvecskében ott van a Heiligenstadti végrendelet, Beethoven életrajza és a IX. szimfónia ismertetése, és ott van az Ábrányi Kornél által lefordított Liszt-Beethoven kantáta *eredeti magyar szöveggel*. És mivel már a Szent Erzsébet oratórium 1865-ös ősbemutatójánál is azt kérte Liszt Ferenc, hogyha a magyarra lefordított mű Magyarországon hangzik fel, mindig magyarul szólaljon meg, bízunk benne, hogy most még lesz elég időnk, hogy ha megvalósul ez a

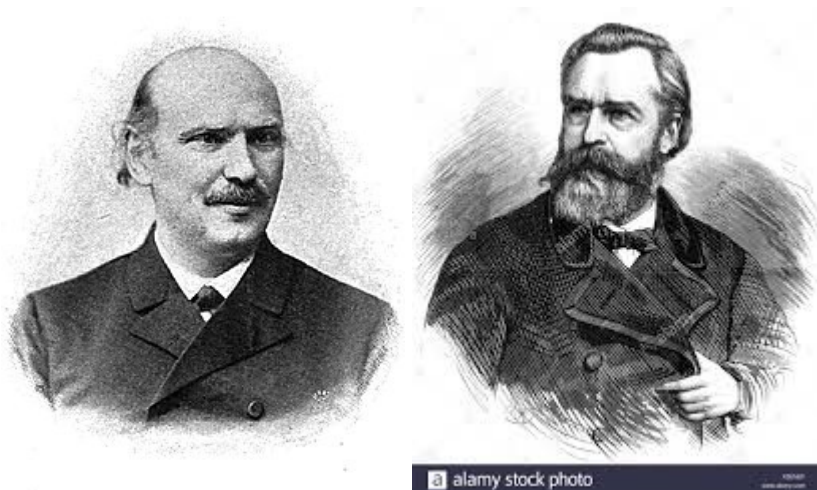
bizonyos nagyon várt felújítás, historikus hangverseny, akkor a valamikori eredeti magyar szöveggel fog megszólalni.

KA: Katalin, én nagyon szépen köszönöm, hogy itt volt, én évekig hallgatnám még, annyira izgalmasan mesél, és hogyha nem fárasztjuk, akkor én még időnként föl fogom keresni önt zenei témákkal, mert nagyon-nagyon izgalmasan mesél. Szőnyiné Szerző Katalin zenetörténész, az MMA rendes tagja volt a vendégünk, köszönöm szépen, hogy itt volt, és beszéljessünk még sokat Beethovenről, Lisztről és mindenki másról is.

SzK: Én pedig hálásan köszönöm a meghívást. Örömmel jövök máskor is.

II.

Liszt: Cantate zur Säkular-Feier Beethovens (1870) Kantáta Beethoven születésének 100. évfordulójára (1870)

Adolph Stern (1835-1907) és Ferdinand Gregorovius (1821-1891)
német irodalomtörténész-költők szövegére
Kaczmarczyk Adrienne szabad fordításában⁴

56. oldal Allegro

Kórus: Sternenschimmernde,
eisesflimmernde
Winternacht voll
himmlischen Scheins.
Zwischen den Hügeln,
den schneeig hellen,

Ragyogó csillagos,
jégcsillámú
téli éj,
mennyei fénnel teljes.
A hótól világló
halmok között

⁴ Az oldalszámok a 19. századi partitúra oldalszámaira vonatkoznak: Liszt: Zur Säcular-Feier Beethovens. Cantate. (...) Leipzig, Kahnt, (L.sz. 1360.) Elérhető példány: Weimari Herzogin Anna Amalia Bibliothek, Stiftung Weimarer Klassik. Jelzet: L 1818. Online: https://haab-digital.klassik-stiftung.de/viewer/image/1602525498/2/LOG_0000/

rauschen die Wellen,
glänzen silbern
die Fluthen des Rhein's.

zúgnak a hullámok,
ezüstösen villószik
a rajnai ár.

65. Szólók:

Kam nicht ein Tönen,
rauschendes Dröhnen,
her von des Stromes
schäumender Pracht,
das uns vom Schlummer
dem sanften erweckte,
das uns erschreckte,
aus den Hütten gelockt in die Nacht.

Nem a vízár
pompás tajtékából
jött-e a hang,
a zúgó moraj,
mely békés álmunkból
felébresztett minket,
mely felriasztott minket,
lakunkból az éjben előcsalt.

67. Andante

Szóló: Ein Traum hat uns umflogen,
kein drohend Wetter ruft,
der Strom treibt still die Wogen.
Stumm liegen die Gefilde,
im klarsten Licht und Schein
und tausend Sterngebilde
erglänzen ob dem Rhein.

Egy álom szállt köröttünk,
nem ítéletidő hív,
az ár szelíden tereli a hullámokat.
Némán terül el a vidék
a legtisztább fényben és ragyogásban,
és ezer csillagkép
tündöklék a Rajna felett.

70. Kórus: Ein Traum hat seine Schwingen
hoch über uns geregt.
Doch ist's, als ob ein Klingen
die stille Luft bewegt.
Viel Töne schwirren leise,
bald froh, bald seltsam trübe.

Egy álom szárnyalt
magasan fölöttünk.
De mintha zengés
hatná át a nyugodt leget.
Sok hang kavargó halkán,
majd vidámak, majd – néha –
borúsak.

76. Quasi allegro ma senza agitazione

Kórus: Hört ihr die Weise?
Nicht Glockenschall, nicht Sang.
Sehet empor bald nah und bald fern
funkelt zaub'risch ein heller Stern.
Sehet empor zu dem strahlenden Bild,
leuchtend glänzt es herab auf's Gefild.

Halljátok a dallamot?
Nem harangzúgás, nem ének.
Nézzetek fel, közel s majd távol
egy fényes csillag szikrázik varázsosán.
Nézzetek fel a sugárzó képre,
mely fénylőn ragyog le a vidékre.

80. Szóló: Und der Himmel
schimmert und blaut,
wie wir's nimmer und
nimmer geschaut.

És a mennybolt
csillámlék s kéklik,
amilyenek soha,
de soha nem láttuk.

82. Maestoso assai

84. Kórus: Seltsamer Schauer

hält uns umfasst,
kündet uns Trauer
der leuchtende Gast?

Különös borzongás
vesz rajtunk erőt,
gyászt hoz ránk vajon
a fénylő látogató?

86. Allegro moderato

Kórus: Kündet uns Segen

sein funkelnder Strahl,
hoch ob unserem
heimischen Thal?
Ruft unsern weisen
würdigsten Greis.
Was uns verheissen
das himmlische Bild,
er wird es künden, nur er allein.
Er wird uns deuten
den Wunderschein.
Sehet, schon kommt er,
Er ist, er wacht
von alle den Tönen
in schweigender Nacht.
Vater, Berather!

Áldást hoz vajon
szikrázó sugara
fent, a honi
völgyünk felett?
Hívd az aggot,
tiszteletre legméltóbb bölcsünket.
Hogy mit ígér
az égi látvány,
ő adhatja csak tudunkra egyedül.
Ő megfejt majd nekünk
a csodás fényt.
Nézzétek, már jön,
Ő az, ő vigyázza
a hangok mindegyikét
a hallgatag éjben.
Atya, tanácsadó!

96. Maestoso

Kórus: Siehe, wie helle

hoch ob der Welle
des rauschenden Rhein,
leuchtenden Schein
strahlt in die Lande
ein himmlisch Gestirn.

Nézd, hogy világlik
fenn, a zúgó Rajna
hajjai felett,
ragyogó fényt
áraszt a tájra
egy égi csillagkép.

98. Moderato

Szóló + kórus: Kannst du uns deuten
das Wunder der Nacht?

Von wannen das Rauschen
bei dem wir erwacht?
Von wannen der leuchtende
himmlische Schein?
Von wannen die Stimmen
fern über der Rhein?

Meg tudod fejteni nekünk
az éj csodáját?
Honnan a zúgás,
melyre ébredtünk?
Honnan a ragyogó
mennyei fény?
Honnan [jönnek] a távoli hangok
a Rajna fölé?

100. Sehr langsam

Szóló: In allen meinen Tagen

Életem egyetlen napján sem,

erschaut ich nie das Licht,
 vernahm ich solche Klänge
 aus stillen Lüften nicht,
 doch aus der Alten Munde
 am Rheinstrom ab und auf
 klingt wunderbare Kunde
 von der Gestirne Lauf.
 Viel Tausend halten nächtig
 am Himmelsrund die Wacht,
 doch ein's von allen prächtig
 glänzt nur in seltner Nacht.
 Ahnung schwebt in seinem Blick,
 ein geheimnissvoll Geschick,
 müder Menge unbewusst,
 wird dem Greise offenbart
 in reiner inn'rer Brust
 still ein Gott verwahrt.

110. Der Greis

Es lebt die alte Sage
 von Zeiten fromm und fern,
 von einem Feiertage
 ihn kündigt ein Stern.
 Wenn tief die Himmel klingen
 in Sphärenmelodien,
 wenn Engelchöre singen
 in Welten Harmonien,
 dann kommt am Himmels Bogen
 ein Cherub ernst und mild.
 Durch Winternacht gezogen
 in einen Stern gehüllt.

119. Moderato – 123. Allegro mosso – 125. Largo maestoso

120. Kórus: Mit klingendem Gefieder,
 hoch schwebt er ob dem Rhein,
 auf eine Hütte nieder
 fällt seines Stromes Schein,
 dann wird der Geist geboren
 der Himmelsklang versteht,
 des Gott's, der ihn erkoren,
 melodischer Prophet.

128. Sehr langsam

Szóló: Propheten ergründen
 das ewige Wort,

soha nem láttam azt a fényt,
 nem hallottam ily hangokat
 a csendes légből.
 De a vének ajkán
 a Rajna mentén fel s alá
 csodás hír járja
 a csillagok járásáról.
 Sok ezer örködik éjjel
 az égbolton körben,
 ám közülük egy nagyszerű
 csak ritka éjeken ragyog.
 Sejtelem dereng pillantásában,
 egy titkos küldetés,
 fáradt tömeg számára ismeretlen,
 az agg előtt feltáruló,
 [kinek] tiszta kebele legbelül
 egy istent őriz mozdulatlan.

Az agg

Él az ősi legenda
 a jámbor, távoli időkből
 egy ünnepnapról,
 melyről egy csillag ad hírt.
 Ha a menny zeng mélyen
 a szférák dallamaiban,
 ha angyalkarok dalolnak
 a világ harmóniáiban,
 akkor a mennybolton feltűnik
 egy komoly és szelíd kerúb.
 Téli éj hozza
 csillagba burkolva.

Zengő tollazattal,
 magasan lebeg ő a Rajna felett,
 egy lenti lakra
 hull sugarának fénye.
 Akkor megszületik a szellem,
 mely érti a menny hangját,
 az istenét, ki őt kiválasztotta,
 a dallamok[ban szóló] próféta.

A próféták az örök Ige
 mélyére hatolnak,

was wird er uns künden
der Kommende dort?

mit tudat majd velünk
az oda érkező?

129. Agitato

Szóló: Es wird der Seele Sehnen
nach jenen Harmonien
aus seinem Busen tönen,
in Schmerzens Melodien
des Menschen tiefste Klage,
den Zweifel seiner Brust,
in Symphonien sagen
und seine reinste Lust.
Als Titan wird er ringen
mit Tönen nach dem Licht
so wird aus ihm erklingen
das grosse Weltgericht.

A lélek vágyódása
fog feltörni szívéből
ama harmóniak után,
a fájdalom dallamaiban
az ember legmélyebb panaszát,
keblének kétségét
szimfóniákban mondja el majd,
valamint legtisztább örömét.
Titánként fog hangokkal
birkózni a fényért,
ezért az ő szájából hangzik el majd
a végítélet.

Allegro ma non troppo

134. Kórus: Voll kann schwingen empor,
empor sich zum Licht,
körperlos gleich wie ein Traum,
schwebend in luftigem Raum
nur der Töne Gedicht.

Mindenesetül felszállni,
fel a fényig,
testetlenül, épp úgy, mint egy álom,
lebegve a levegőégben
csak a hangok költeménye képes.

139. Lento assai

Kórus, szólók:

Zu des Aethers verschwiegene Wonnen,
zum Geheimniss der ewigen Sonnen,
das kein Denken durchdrang,
reicht den Schlüssel nur einzig der Klang.

Az éter rejtett boldogságához,
az örök napok titkához
– melyen gondolat nem hatol át –,
kulcsot egyedül csak a hang ad.

147. Quasi allegro moderato

Kórus, szólók:

Wie von dem Himmel zur Welt,
farbig die Brücke der Iris fällt,
bindend das Hier und das Dort,
so zu des Lichts jenseitigen Borden
führt Musik auch die Seele fort,
auf der Brücke von leichten Accorden.

Ahogy a mennytől a viláig
ível Írisz színes hídja,
összekötve az innensőt és a túlsót,
úgy vigye a lelket is a zene
a fény túlsó széléig
könnyű akkordoknak a hídján.

154. Etwas langsamer

Szóló: So wie der Rhein lässt schallen
die Fluth hinab zum Dom,
so wird sein Geist einst wallen

Mint ahogy a Rajna folyama
zúg lefelé a dómig,
úgy hullámszik szelleme egykor

in Melodienstrom.
Die Völker all dem lauschen
so still wie im Gebet,
sein Ton kann nicht verzaubern,
so lang die Welt besteht.

dallamárban.
A népek őt hallgatják mind,
oly csendesén, mint imádkozáskor,
hangja nem tűnhet el,
míg világ a világ.

159. Szóló: Die ihm das Leben durchwebt
mit Freuden und Qualen
neigt euch Genien
und schwebt um seine Pfade
mit himmlischen Strahlen.
Verlasset im Kampfe ihn nicht,
wenn ihn schweigendes Dunkel umflieht,
füllt ihm die Seele mit Tönen und Licht.
fénnel.

Akik az életét átszöötték
örömmel és gyötrelmekkel,
hajoljatok meg a génusz előtt
és lebegjétek útja körül
mennyei sugárral.
Ne hagyjátok őt el a harcban,
ha hallgató sötétség fonja körbe,
töltsétek meg lelkét hangokkal és

171. Allegro moderato

Szóló, kórus: Der Stern ist aufgegangen
in dieser Winternacht,
gesegnet welchem leuchtet
die goldne Strahlenpracht.
Das Höchste was das Leben
an Geisteskraft hegt,
ihm ward es heut gegeben,
ihm ward es auferlegt.

A csillag feljött
e téli éjszakán,
áldott, akire ráragyog
az aranyló sugárözön.
A legfőbb, mit szellemi erő terén
az élet magában rejt,
néki adatott ma,
reá lett bízva.

181. Maestoso trionfante

Kórus, szólok: Heil Beethoven,
Beethoven, Heil!

Üdv, Beethoven!
Beethoven, üdv!

*Szönyiné Szerző Katalin zenetörténész, az

MMA
MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

rendes tagja

Kalmár András főszerkesztő

 KULTURPART
— ASSOCIATION —